

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे
॥ प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रश्नः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रश्नः ॥

हरिः ओ(४)म्।
उद्धन्यमानमस्या अमेध्यम्।
अपं पाप्मानं यजमानस्य हन्तु।
शिवा नः सन्तु प्रदिशश्चतस्रः।
शं नो माता पृथिवी तोकसाता।
शं नो देवीरभिष्टये।
आपो भवन्तु पीतयै।
शं योरभि स्रवन्तु नः।
वैश्वानरस्य रूपम्।
पृथिव्यां परिस्रसा।
स्योनमाविशन्तु नः ॥ 1 ॥

यदिदं दिवो यददः पृथिव्याः।
सञ्जज्ञाने रोदसी सम्बभूवतुः।
ऊषान्कृष्णमवतु कृष्णमूषाः।
इहोभयोर्यज्ञियमागमिष्ठाः।
ऊतीः कुर्वाणो यत्पृथिवीमचरः।

Please let us know of any errors in this text.

गुहाकारमाखुरूपं प्रतीत्य।
 तत्ते न्यक्तमिह सम्भरन्तः।
 शतं जीवेम शरदः सर्वीराः।
 ऊर्जं पृथिव्या रसमाभरन्तः।
 शतं जीवेम शरदः पुरूचीः ॥ 2 ॥

वृषीभिरनुवित्तं गुहासु।
 श्रोत्रं त उर्व्यबधिरा भवामः।
 प्रजापतिसृष्टानां प्रजानाम्।
 क्षुधोपहत्यै सुवितं नो अस्तु।
 उपप्रभिन्नमिषमूर्जं प्रजाभ्यः।
 सूदं गृहेभ्यो रसमाभरामि।
 यस्य रूपं बिभ्रदिमामविन्दत्।
 गुहा प्रविष्टागं सरिरस्य मध्ये।
 तस्येदं विहतमाभरन्तः।
 अछम्बट्कारमस्यां विधेम ॥ 3 ॥

यत्पर्यपश्यथसरिरस्य मध्ये।
 उर्वीमपश्यञ्जगतः प्रतिष्ठाम्।
 तत्पुष्करस्यायतनाद्धि जातम्।
 पूर्णं पृथिव्याः प्रथनगं हरामि।
 याभिरदृग्हञ्जगतः प्रतिष्ठाम्।

उ॒र्वीमि॒मां वि॑श्व॒ज॒नस्य॑ भ॒र्त्रीम्।
 ता नः॑ शि॒वाः शर्क॑राः सन्तु॒ सर्वाः॑।
 अ॒ग्ने रे॑तंश्च॒न्द्रं हिर॑ण्यम्।
 अ॒द्भ्यः सम्भू॑तम॒मृतं॑ प्र॒जासु॑।
 तथ्स॒म्भर॑न्नुत्त॒रतो॑ नि॒धाय॑ ॥ 4 ॥

अ॒ति प्र॒यच्छं॑ दु॒रितिं॑ तरेयम्।
 अश्वो॑ रू॒पं कृ॒त्वा यद॑श्व॒त्येऽति॑ष्ठः।
 सं॒व॒त्सरं॑ दे॒वेभ्यो॑ नि॒लाय॑।
 तत्ते॒ न्य॑क्तमि॒ह स॒म्भर॑न्तः।
 श॒तं जी॑वेम श॒रदः॑ सर्वा॑राः।
 ऊ॒र्जः पृ॑थि॒व्या अ॒ध्युत्थि॑तोऽसि।
 वन॑स्पते श॒तव॑ल्शो॒ विरो॑ह।
 त्वया॑ व॒यमि॑ष॒मूर्जं॑ म॒दन्तः॑।
 रा॒यस्पो॑षेण॒ समि॑षा म॒देम।
 गा॒य॒त्रि॒या ह्यि॒यमा॑णस्य॒ यत्ते॑ ॥ 5 ॥

प॒र्णम॑प॒तत्तृ॑तीयस्यै दि॒वोऽधि॑।
 सो॑ऽयं प॒र्णः सो॑मप॒र्णाद्धि॑ जा॒तः।
 ततो॑ ह॒रामि॑ सोमपी॒थस्याव॑रुद्ध्यै।
 दे॒वानां॑ ब्रह्मवा॒दं वद॑तां॒ यत्।
 उ॒पाश्रृ॑णोः सुश्रवा॒ वै श्रु॑तोऽसि।

ततो॒ मामा॑वि॒शतु॑ ब्रह्मवर्च॒सम्।
तथ्स॑म्भर॒ग्गुस्त॑दव॒रुन्धी॑य सा॒क्षात्।
यया॑ ते सृष्ट॒स्याग्नेः॑।
हे॒तिम॑शमयत्प्र॒जाप॑तिः।
तामि॒माम॑प्र॒दाहा॑य ॥ 6 ॥

श॒मीग्ं॑ शान्त्यै॑ ह॒राम्य॑हम्।
यत्ते॑ सृष्ट॒स्य॑ य॒तः।
विक॑ङ्क॒तं भा॑ आ॒र्छञ्जा॑तवेदः।
तया॑ भा॒सा स॑म्मि॒तः।
उ॒रुं नो॑ लो॒कम॑नु प्रभा॑हि।
यत्ते॑ ता॒न्तस्य॑ हृद॒यमा॑च्छि॒न्दञ्जा॑तवेदः।
म॒रुतो॑ऽद्विस्त॑मयि॒त्वा।
ए॒तत्ते॑ तद॒शनेः॑ सम्भ॑रामि।
सा॒त्मा अ॒ग्ने स॑हृद॒यो भ॑वे॒ह।
चि॒त्रि॒याद॑श्व॒त्थाथ्स॑म्भृ॒ता बृ॑ह॒त्यः ॥ 7 ॥

शरी॑रम॒भि स॑ग्गु॒स्कृ॒ताः स्थ॑।
प्र॒जाप॑तिना यज्ञमु॒खेन॑ स॒म्मि॑ताः।
ति॒स्रस्त्रि॒वृद्धि॑र्मिथु॒नाः प्रजा॑त्यै।
अ॒श्व॒त्थाद्ध॑व्यवा॒हाद्धि॑ जा॒ताम्।
अ॒ग्नेस्त॑नू॒ यज्ञि॑या॒गुं सम्भ॑रामि।

शान्तयोनिग्ं शमीगुर्भम्।
 अग्रये प्रजनयितवै।
 यो अश्वत्थः शमीगुर्भः।
 आरुरोह त्वे सचा।
 तं ते हरामि ब्रह्मणा ॥ 8 ॥

यज्ञियैः केतुभिः सह।
 यं त्वा समभरञ्जातवेदः।
 यथा शरीरं भूतेषु न्यक्तम्।
 स सम्भृतः सीद शिवः प्रजाभ्यः।
 उरुं नो लोकमनुनेषि विद्वान्।
 प्रवेधसे कवये मेध्याय।
 वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे।
 यतो भयमभयं तन्नो अस्तु।
 अव देवान् यजे हेड्यान्।
 समिधाऽग्निं दुवस्यत ॥ 9 ॥

घृतैर्बोधयतातिथिम्।
 आऽस्मिन् हव्या जुहोतन।
 उप त्वाऽग्ने हविष्मतीः।
 घृताचीर्यन्तु हर्यत।
 जुषस्व समिधो मम।

तं त्वा॑ समिद्धि॑रङ्गिरः।
 घृ॒तेन॑ वर्धयामसि।
 बृ॒हच्छो॑चा यविष्ठ।
 समि॒ध्यमा॑नः प्रथ॒मो नु॑ धर्मः।
 सम॒क्तुभि॑रज्यते वि॒श्ववा॑रः ॥ 10 ॥

शो॒चिष्कै॑शो घृ॒तनि॑र्णिक्पाव॒कः।
 सु॒यज्ञो॑ अ॒ग्निर्य॑जथाय दे॒वान्।
 घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑निर्॒ग्निः।
 घृ॒तैः समि॑द्धो घृ॒तम॒स्यान्न॑म्।
 घृ॒तप्रु॑षस्त्वा स॒रितो॑ वहन्ति।
 घृ॒तं पिब॑न्त्सु॒यजा॑ यक्षि दे॒वान्।
 आ॒युर्दा॑ अ॒ग्ने ह॒विषो॑ जुषा॒णः।
 घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑निरेधि।
 घृ॒तं पी॒त्वा मधु॑ चारु॒ गव्य॑म्।
 पि॒तेव॑ पु॒त्रम॒भि र॑क्षतादि॒मम् ॥ 11 ॥

त्वाम॑ग्ने समिधानं यविष्ठ।
 दे॒वा दू॑तं चक्रिरे हव्य॒वाह॑म्।
 उ॒रु॒ज्रय॑सं घृ॒तयो॑नि॒माहु॑तम्।
 त्वेषं॑ चक्षु॑र्दधिरे चोद॒यन्व॑ति।
 त्वाम॑ग्ने प्र॒दिव॒ आहु॑तं घृ॒तेन॑।

सु॒म्ना॒यवः॑ सु॒ष॒मिधा॒ समी॑धिरे ।
 स वा॑वृ॒धान॒ ओष॑धीभि॒रुक्षि॑तः ।
 उ॒रु॒ज्रया॑ग्सि॒ पार्थि॑वा॒ विति॑ष्ठसे ।
 घृ॒तप्र॑तीकं व ऋ॒तस्य॑ धू॒रुष॑दम् ।
 अ॒ग्निं मि॒त्रं न॑ समि॒धान॒ ऋ॒ञ्जते ॥ 12 ॥

इ॒न्धा॑नो अ॒क्रो वि॒दथे॑षु दी॒द्यत् ।
 शु॒क्रव॑र्णा॒मुदु॑ नो यग॑सते॒ धिय॑म् ।
 प्र॒जा अ॑ग्ने॒ संवा॑सय ।
 आशा॑श्च प॒शुभिः॑ स॒ह ।
 रा॒ष्ट्राण्य॑स्मा॒ आधे॑हि ।
 या॒न्यास॑न्त्स॒वितुः॑ स॒वे ।
 म॒ही वि॒शप॑ती॒ सद॑ने ऋ॒तस्य॑ ।
 अ॒र्वाची॑ ए॒तं ध॑रुणे रयी॒णाम् ।
 अ॒न्तर्व॑ली॒ जन्य॑ जा॒तवे॑दसम् ।
 अ॒ध्व॒राणां॑ जनयथः पुरो॒गाम् ॥ 13 ॥

आरो॑हतं द॒शत॑गुं शक्व॑री॒र्मम॑ ।
 ऋ॒तेना॑ग्नि॒ आयु॑षा॒ वर्च॑सा स॒ह ।
 ज्यो॑र्जीव॒न्त॒ उत्त॑रामुत्तरा॒गुं समा॑म् ।
 दर्श॑म॒हं पूर्ण॑मा॒सं य॒ज्ञं यथा॑ य॒ज्ञैः ।
 ऋ॒त्विय॑वती स्थो अ॒ग्निरे॑तसौ ।

गर्भं दधाथां ते वामहं ददे।
 तत्सत्यं यद्वीरं बिभृथः।
 वीरं जनयिष्यथः।
 ते मत्प्रातः प्रजनिष्यथे।
 ते मा प्रजाते प्रजनयिष्यथः ॥ 14 ॥

प्रजयां पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेन सुवर्गे लोके।
 अनृतात्सत्यमुपैमि।
 मानुषाद्द्वैव्यमुपैमि।
 दैवीं वाचं यच्छामि।
 शल्कैरग्निमिन्धानः।
 उभौ लोकौ सनेमहम्।
 उभयोर्लोकयोर्ऋद्ध्वा।
 अतिं मृत्युं तराम्यहम्।
 जातवेदो भुवनस्य रेतः।
 इह सिञ्च तपसो यज्ञनिष्यते ॥ 15 ॥

अग्निमश्वत्थादधि हव्यवाहम्।
 शमीगर्भाञ्जनयन् यो मयोभूः।
 अयं ते योनिर्ऋत्वियः।
 यतो जातो अरोचथाः।
 तं जानन्नग्न आरोह।

अथा॑ नो॒ वर्ध॑या र॒यिम् ।
 अपै॑त॒ वी॒त॒ वि च॑ सर्प॒तातः॑ ।
 येऽत्र॑ स्थ॒ पुरा॑णा ये च॒ नूत॑नाः ।
 अदा॑दि॒दं य॒मोऽव॑सानं॑ पृथि॒व्याः ।
 अक्र॑न्नि॒मं पि॒तरो॑ लो॒कम॑स्मै ॥ 16 ॥

अ॒ग्नेर्भ॑स्मा॒स्य॒ग्नेः पुरी॑षमसि ।
 सं॒ज्ञान॑मसि॒ काम॑ध॒रणम् ।
 मयि॑ ते काम॒धरणं॑ भूयात् ।
 सं वः॑ सृ॒जामि॒ हृद॑यानि ।
 सग॑सृष्टं॒ मनो॑ अस्तु वः ।
 सग॑सृष्टः प्रा॒णो अ॑स्तु वः ।
 सं या वः॑ प्रि॒यास्त॒नुवः॑ ।
 सम्प्रि॑या हृद॒यानि॑ वः ।
 आ॒त्मा वो॑ अस्तु॒ सम्प्रि॑यः ।
 सम्प्रि॑यास्त॒नुवो॒ मम॑ ॥ 17 ॥

कल्पे॑तां॒ द्यावा॑पृथि॒वी ।
 कल्प॑न्ता॒माप॒ ओष॑धीः ।
 कल्प॑न्ता॒म॒ग्नयः॑ पृथक् ।
 मम॑ ज्यैष्ठ्या॒य॒ सव्र॑ताः ।
 येऽग्न॑यः॒ सम॑नसः ।

अ॒न्तरा॑ द्यावा॑पृथि॒वी।
 वास॑न्तिकावृ॒तू अ॒भि कल्प॑मानाः।
 इन्द्र॑मिव दे॒वा अ॒भि संवि॑शन्तु।
 दि॒वस्त्वा॑ वी॒र्ये॑ण।
 पृथि॒व्यै म॑हि॒म्ना ॥ 18 ॥

अ॒न्तरि॑क्षस्य॒ पोषे॑ण।
 स॒र्वप॑शुमाद॒धे।
 अ॒जी॑जनन्नमृ॒तं म॒र्त्या॑सः।
 अ॒स्रे॒माणं॑ त॒रणिं॑ वी॒डुज॑म्भम्।
 दश॑ स्वसा॒रो अ॒ग्रुवः॑ समी॒चीः।
 पु॒माग्ं॑सं जा॒तम॒भि स॒ग्रं॑भन्ताम्।
 प्र॒जाप॑तेस्त्वा प्रा॒णेना॒भि प्रा॒णिमि॑।
 पू॒ष्णः पो॑षे॒ण म॒ह्यम्॑।
 दी॒र्घायु॑त्वाय॑ श॒तशा॑रदाय।
 श॒तगं॑ श॒रद्भ्य॒ आयु॑षे॒ वर्च॑से ॥ 19 ॥

जी॒वात्वै॑ पुण्याय।
 अ॒हं त्वद॑स्मि॒ मद॑सि॒ त्वमे॒तत्।
 ममा॑सि॒ योनि॑स्तव॒ योनि॑रस्मि।
 ममै॒व सन्व॑हं ह॒व्यान्य॑ग्रे।
 पु॒त्रः पि॒त्रे लो॑क॒कृञ्जा॑तवेदः।

प्रा॒णे त्वा॒ऽमृत॒माद॑धामि ।
 अ॒न्नाद॒मन्ना॒द्याय॑ ।
 गो॒प्तारं॑ गु॒प्त्यै॑ ।
 सु॒गा॒र॒ह॒प॒त्यो वि॒दह॑न्नरा॒तीः ।
 उ॒षसः॑ श्रेय॒सीः श्रेय॑सी॒र्दध॑त् ॥ 20 ॥

अ॒ग्ने स॒पत्ना॑ग्ं अ॒प॒ बाध॑मानः ।
 रा॒यस्पोष॑मिष॒मूर्ज॑म॒स्मासु॑ धेहि ।
 इ॒मा उ॒ मामु॑प॒ तिष्ठ॑न्तु रा॒यः ।
 आ॒भिः प्र॒जाभि॑रि॒ह संव॑सेय ।
 इ॒हो इडा॑ तिष्ठतु विश्व॒रूपी॑ ।
 मध्ये॒ वसो॑र्दी॒दिहि॑ जा॒तवेदः॑ ।
 ओज॑से॒ बला॑य॒ त्वोद्य॑च्छे ।
 वृष॑णे॒ शुष्मा॑यायु॒षे वर्च॑से ।
 स॒प॒त्न॒तूर॑सि वृ॒त्र॒तूः ।
 यस्ते॑ दे॒वेषु॑ म॒हिमा॑ सु॒वर्गः॑ ॥ 21 ॥

यस्तं॑ आ॒त्मा प॒शुषु॑ प्रवि॑ष्टः ।
 पु॒ष्टि॒र्या ते॑ म॒नुष्ये॑षु प॒प्रथे॑ ।
 तया॑ नो अ॒ग्ने जु॒षमा॑ण॒ एहि॑ ।
 दि॒वः पृ॑थि॒व्याः पर्य॑न्तरि॒क्षात् ।
 वाता॑त्प॒शुभ्यो॑ अ॒ध्योष॑धी॒भ्यः ।

यत्र॑ यत्र॑ जा॒तवे॒दः सम्ब॒भूथ॑ ।
 ततो॑ नो अ॒ग्ने जु॒षमा॑ण॒ एहि॑ ।
 प्राची॑मनुं प्र॒दिशं॑ प्रेहि॑ वि॒द्वान् ।
 अ॒ग्नेर॑ग्ने पुरो अ॒ग्निर्भवे॑ह ।
 विश्वा॑ आशा॒ दीद्या॑नो॒ विभा॑हि ॥ 22 ॥

ऊ॒र्जं नो॑ धेहि॑ द्वि॒पदे॑ चतु॑ष्पदे ।
 अ॒न्व॒ग्नि॒रु॒षसा॑म॒ग्रम॑ख्यत् ।
 अ॒न्वहा॑नि प्रथ॒मो जा॒तवे॑दाः ।
 अनु॑ सूर्य॑स्य पुरु॒त्रा च॑ र॒श्मीन् ।
 अनु॑ द्यावा॑पृथि॒वी आत॑तान ।
 विक्र॑मस्व म॒हाग्ं अ॑सि ।
 वे॒दि॒षन्मा॑नु॒षेभ्यः॑ ।
 त्रि॒षु लो॒केषु॑ जागृ॒हि ।
 यदि॑दं दि॒वो यद॑दः पृथि॒व्याः ।
 संवि॑दाने रोद॑सी सम्ब॒भूवतुः॑ ॥ 23 ॥

तयोः॑ पृ॒ष्ठे सी॑दतु जा॒तवे॑दाः ।
 श॒म्भूः प्र॒जाभ्य॑स्त॒नुवे॑ स्यो॒नः ।
 प्रा॒णं त्वा॒ऽमृत॑ आद॑धामि ।
 अ॒न्नाद॑म॒न्नाद्या॑य ।
 गो॒प्तारं॑ गु॒प्त्यै॑ ।

यत्ते॑ शु॒क्र शु॒क्रं वर्चः॑ शु॒क्रा त॒नूः।
 शु॒क्रं ज्योति॑रज॒स्रम्।
 तेन॑ मे दीदिहि॒ तेन॒ त्वाऽऽद॑धे।
 अ॒ग्निना॑ऽग्ने॒ ब्रह्म॑णा।
 आ॒न॒शे व्या॑न॒शे सर्व॑मायुर्व्या॑न॒शे ॥ 24 ॥

नर्य॑ प्र॒जां मे॑ गोपाय।
 अ॒मृ॒त॒त्वाय॑ जी॒वसे॑।
 जा॒तां ज॑नि॒ष्यमा॑णां च।
 अ॒मृ॒ते स॒त्ये प्र॑ति॒ष्ठिता॑म्।
 अथ॑र्व पि॒तुं मे॑ गोपाय।
 रस॑मन्नमि॒हायु॑षे।
 अद॑ब्धा॒योऽशी॑ततनो।
 अवि॑षं नः पि॒तुं कृ॑णु।
 शग्॑स्यं प॒शून्मे॑ गोपाय।
 द्वि॒पादो॒ ये चतु॑ष्पदः ॥ 25 ॥

अ॒ष्टाश॑फाश्च॒ य इ॒हाग्ने॑।
 ये चै॑क॒शफा॑ आशु॒गाः।
 सप्र॑थ स॒भां मे॑ गोपाय।
 ये च॒ स॒भ्याः स॒भा॒सदः॑।
 तानि॑न्द्रि॒याव॑तः कुरु।

सर्व॑मायुरु॒पास॑ताम् ।
 अहे॑ बु॒ध्निय॒ मन्त्रं॑ मे गोपाय ।
 यमृ॑षयस्त्रैवि॒दा वि॒दुः ।
 ऋचः॑ सामा॑नि॒ यजू॑र्ग॒षि ।
 सा हि श्रीर॑मृता॑ स॒ताम् ॥ 26 ॥

चतुः॑शिखण्डा युव॒तिः सु॒पेशाः॑ ।
 घृ॒तप्र॑तीका॒ भुव॑नस्य॒ मध्ये॑ ।
 म॒र्मृ॒ज्यमा॑ना मह॒ते सौ॑भगाय ।
 मह्यं॑ धु॒क्ष्व॒ यज॑मानाय॒ कामान्॑ ।
 इ॒हैव॑ सन्तत्रं स॒तो वो॑ अ॒ग्रयः॑ ।
 प्रा॒णेन॑ वा॒चा मन॑सा बिभर्मि ।
 ति॒रो मा॒ सन्त॑मायु॒र्मा प्रहा॑सीत् ।
 ज्योति॑षा वो वैश्वान॒रेणो॑प॒तिष्ठे॑ ।
 प॒ञ्चधा॑ऽग्नीन्व्य॑क्रामत् ।
 वि॒राट्थ्सृ॑ष्टा प्र॒जाप॑तेः ।
 ऊ॒र्ध्वाऽऽरो॑हद्रोहिणी ।
 योनि॑र॒ग्नेः प्र॑ति॒ष्ठितिः॑ ॥ 27 ॥

वि॒श॒न्तु नः॑ पु॒रू॒चीर्वि॑धेम नि॒धाय॑ यत्तेऽप्र॑दाहाय बृ॒हत्यो॑
 ब्रह्म॑णा दुवस्यत वि॒श्ववा॑र इ॒ममृ॑ञ्जते पुरो॒गां
 प्रज॑नयिष्यथो॑ जनि॒ष्यते॑ऽस्मै॒ मम॑ महि॒म्ना वर्च॑से

दध॑न्सुव॒र्गो भा॑हि सम्ब॒भूवतु॑रायु॒र्व्या॑नशे॒ चतु॑ष्पदः
स॒तां प्र॒जाप॑ते॒र्द्धे च॑ ॥ 1 ॥

नवै॒तान्य॑हा॒नि भव॑न्ति।
नव॒ वै सु॑व॒र्गा लो॒काः।
यदे॒तान्य॑हा॒न्युप॑यन्ति।
नव॒स्वेव॑ तथ्सु॒वर्गेषु॑ लो॒केषु॑ स॒त्रिणः॑
प्र॒ति॒तिष्ठ॑न्तो यन्ति।
अ॒ग्नि॒ष्टो॒माः परः॑ सामानः का॒र्या इत्या॑हुः।
अ॒ग्नि॒ष्टो॒मसं॑मितः सुव॒र्गो लो॒क इति॑।
द्वाद॑शाग्नि॒ष्टो॒मस्य॑ स्तो॒त्राणि॑।
द्वाद॑श॒ मासाः॑ संव॒त्सरः॑।
तत्तन्न॑ सू॒क्ष्मम्।
उ॒क्थ्या॑ ए॒व सप्त॑द॒शाः परः॑ सामानः का॒र्याः ॥ 28 ॥

प॒शवो॑ वा उ॒क्थानि॑।
प॒शूना॑मव॒रुध्यै॑।
वि॒श्वजि॑द॒भिजि॑ता॒वग्नि॒ष्टो॒मौ।
उ॒क्थ्याः॑ सप्त॑द॒शाः परः॑ सामानः।
ते स॒ग्गस्तु॑ता वि॒राज॑म॒भि सम्प॑द्यन्ते।
द्वे च॒र्चाव॑र्ति॒ रिच्ये॑ते।
एक॑या॒ गौर॑ति॒रिक्तः॑।

एकयाऽऽयुरूनः।
सुवर्गो वै लोको ज्योतिः।
ऊर्ग्विराट् ॥ 29 ॥

सुवर्गमेव तेन लोकमभि जयन्ति।
यत्परगुं राथन्तरम्।
तत्प्रथमेऽहन्कार्यम्।
बृहद्विद्वितीये।
वैरूपं तृतीये।
वैराजं चतुर्थे।
शाक्वरं पञ्चमे।
रैवतगुं षष्ठे।
तदु पृष्ठेभ्यो नयन्ति।
सन्तनय एते ग्रहा गृह्यन्ते ॥ 30 ॥

अतिग्राह्याः परः सामसु।
इमानेवैतैर्लोकान्थसं तन्वन्ति।
मिथुना एते ग्रहा गृह्यन्ते।
अतिग्राह्याः परः सामसु।
मिथुनमेव तैर्यजमाना अवरुन्धते।
बृहत्पृष्ठं भवति।
बृहद्वै सुवर्गो लोकः।

बृ॒ह॒तै॒व सु॒व॒र्गं लो॒कं य॑न्ति ।
 त्र॒य॒स्त्रि॒गुं॒शि ना॒म॒ सा॒मं ।
 मा॒ध्य॑न्दि॒ने प॒व॑माने भवति ॥ 31 ॥

त्र॒य॒स्त्रि॒गुं॒श॒द्वै दे॒वताः॑ ।
 दे॒वता॑ ए॒वाव॑रुन्धते ।
 ये वा इ॒तः परा॑श्च॒गं सं॒व॒त्स॒रमु॑प॒ यन्ति॑ ।
 न है॑नं॒ ते स्व॒स्ति॒ सम॑श्चुवते ।
 अथ॒ येऽमु॒तोऽर्वा॑श्च॒मुप॒ यन्ति॑ ।
 ते है॑नग्ग् स्व॒स्ति॒ सम॑श्चुवते ।
 ए॒तद्वा अ॒मुतोऽर्वा॑श्च॒मुप॑ यन्ति ।
 यदे॒वम् ।
 यो ह॒ खलु॒ वाव॒ प्र॒जाप॑तिः ।
 स उ॑ वे॒वेन्द्रः॑ ।
 तदु॑ दे॒वेभ्यो॑ नयन्ति ॥ 32 ॥

का॒र्या॑ वि॒राङ्ग॑ह्यन्ते॒ प॒व॑माने भव॒तीन्द्र॑ एकं च ॥ 2 ॥

सन्त॑ति॒र्वा ए॒ते ग्र॒हाः ।
 यत्प॑रः॒ सामा॑नः ।
 वि॒षू॒वा॒न्दि॒वाकी॒र्त्यम् ।
 यथा॒ शा॒ला॒यै प॒क्ष॑सी ।
 ए॒वग्ं सं॑व॒त्स॒रस्य॑ प॒क्ष॑सी ।

यदे॒तेन॑ गृ॒ह्येर॑न्नं।
 विषू॑ची सं॒वत्स॑रस्य॒ पक्ष॑सी॒ व्यवं॑स्रगं॒सेया॑ताम्।
 आ॒र्ति॒मा॒र्छे॑युः।
 यदे॒ते गृ॒ह्यन्ते॑॥
 यथा॒ शा॒ला॒यै॒ पक्ष॑सी॒ मध्य॑मं
 व॒गुं॒शम॑भि॒ समा॑यच्छंति ॥ 33 ॥

ए॒वगुं॑ सं॒वत्स॑रस्य॒ पक्ष॑सी॒ दिवा॑की॒र्त्यम॑भि
 सन्त॑न्वन्ति।
 नाऽऽ॒र्ति॒मा॒र्छन्ति॑।
 ए॒क॒वि॒गुं॒शम॑हर्भवति।
 शु॒क्रा॒ग्रा॒ ग्रहा॑ गृह्यन्ते।
 प्र॒त्युत्त॑ब्धे॒ सय॑त्वाय॑।
 सौ॒र्य ए॒तद॑हः॒ प॒शुरा॑लभ्यते।
 सौ॒र्योऽति॑ग्रा॒ह्यो गृ॑ह्यते।
 अ॒हरे॒व रू॒पेण॑ सम॑र्धयन्ति।
 अथो॒ अहं॑ ए॒वैष॑ ब॒लिर्ह्य॑यते।
 स॒प्तैत॑द॒हर॑तिग्रा॒ह्या गृ॑ह्यन्ते ॥ 34 ॥

स॒प्त वै शी॑र्ष॒ण्याः प्रा॒णाः।
 अ॒सावा॑दि॒त्यः शि॑रः॒ प्र॒जाना॑म्।
 शी॒र्ष॒न्नेव॑ प्र॒जाना॑ प्रा॒णान्द॑धाति।

तस्मा॑त्स॒प्त शी॒र्षन्प्रा॒णाः ।
 इन्द्रो॑ वृ॒त्रगं॑ ह॒त्वा ।
 असु॑रान्परा॒भाव्य॑ ।
 स इ॒मान् लो॒कान्भ्य॑जयत् ।
 तस्या॒सौ लो॒कोऽन॑भिजित आसीत् ।
 तं वि॒श्वकर्मा॑ भू॒त्वाऽभ्य॑जयत् ।
 यद्वै॑श्वकर्म॒णो गृ॒ह्यते॑ ॥ 35 ॥

सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्या॒भिजि॑त्यै ।
 प्र वा ए॒तेऽस्मा॑ल्लो॒काच्च॑वन्ते ।
 ये वै॑श्वकर्म॒णं गृ॒ह्यते॑ ।
 आ॒दि॒त्यः श्वो॑ गृ॒ह्यते॑ ।
 इ॒यं वा अ॑दि॒तिः ।
 अ॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठन्ति ।
 अ॒न्यो॑न्यो गृ॒ह्यते॑ ।
 विश्वा॑न्ये॒वान्ये॒न क॑र्माणि कु॒र्वाणा॑ यन्ति ।
 अ॒स्याम॒न्ये॒न प्रति॑तिष्ठन्ति ।
 तावा॑ऽप॒रार्धा॑त्स॒वत्स॒रस्या॒न्यो॑न्यो गृ॒ह्यते॑ ।
 तावु॑भौ स॒ह म॑हा॒व्रते॑ गृ॒ह्यते॑ ।
 य॒ज्ञस्यै॑वान्तं॑ ग॒त्वा ।
 उ॒भयो॑र्लो॒कयोः॑ प्रति॑तिष्ठन्ति ।

अ॒र्क्यमु॒क्थं भ॑वति ।
अ॒न्नाद्य॒स्याव॑रुध्यै ॥ 36 ॥

स॒मा॒यच्छ॑त्यति॒ग्राह्या॑ गृह्यन्ते गृह्यते
सं॒वत्स॒रस्या॒ऽन्यो॑ऽन्यो गृह्येते पञ्च च ॥ 3 ॥

ए॒क॒वि॒ंश ए॒ष भ॑वति ।
ए॒तेन॒ वै दे॒वा ए॑क॒वि॒ंशेन॑ ।
आ॒दि॒त्यमि॒त उ॑त्त॒मग्ं सु॑व॒र्गं लो॒कमारो॑हयन् ।
स वा ए॒ष इ॒त ए॑क॒वि॒ंशः ।
तस्य॒ दशा॒वस्ता॒दहा॑नि ।
दशं॑ प॒रस्ता॑त् ।
स वा ए॒ष वि॒राज्यु॑भ॒यतः॒ प्रति॑ष्ठितः ।
वि॒राजि॒ हि वा ए॒ष उ॑भ॒यतः॒ प्रति॑ष्ठितः ।
तस्मा॑दन्त॒रेमौ॑ लो॒कौ यन् ।
सर्वेषु॑ सु॒वर्गेषु॑ लो॒केष्व॑भि॒तप॑न्नेति ॥ 37 ॥

दे॒वा वा आ॑दि॒त्यस्य॑ सु॒वर्गस्य॑ लो॒कस्य॑ ।
परा॑चोऽतिपा॒दाद॑बिभयुः ।
तं छन्दो॑भिरदृग्ं ह॒न्धृत्यै॑ ।
दे॒वा वा आ॑दि॒त्यस्य॑ सु॒वर्गस्य॑ लो॒कस्य॑ ।
अवा॑चोऽवपा॒दाद॑बिभयुः ।
तं प॒ञ्चमी॑ र॒श्मिभि॑रुद॒वय॑न् ।

तस्मा॑ दे॒कवि॒गुं॒शेऽह॒न्पञ्च॑ दि॒वाकी॒र्त्यानि॑ क्रियन्ते ।
 र॒श्मयो॒ वै दि॒वाकी॒र्त्यानि॑ ।
 ये गा॑य॒त्रे ।
 ते गा॑य॒त्रीषू॑त्तरयोः प॒व॒मान॑योः ॥ 38 ॥

म॒हादि॑वाकी॒र्त्यगुं॑ होतुः पृ॒ष्ठम् ।
 वि॒क॒र्णं ब्र॑ह्मसा॒मम् ।
 भा॒सोऽग्नि॑ष्टोमः ।
 अथै॒तानि॑ प॒राणि॑ ।
 परै॒र्वै दे॒वा आ॑दि॒त्यगुं॑ सु॒व॒र्गं लो॒कम॑पारयन् ।
 यदपा॑रयन् ।
 तत्प॒राणां॑ प॒रत्व॑म् ।
 पा॒रय॑न्त्ये॒नं प॒राणि॑ ।
 य ए॒वं वेद॑ ।
 अथै॒तानि॑ स्प॒राणि॑ ।
 स्प॒रैर्वै दे॒वा आ॑दि॒त्यगुं॑ सु॒व॒र्गं लो॒कम॑स्पा॒रय॑न् ।
 यदस्पा॑रयन् ।
 तथ्स्पा॒राणाग्॑ स्प॒रत्व॑म् ।
 स्पा॒रय॑न्त्ये॒नग्ग् स्प॒राणि॑ ।
 य ए॒वं वेद॑ ॥ 39 ॥

ए॒ति॒ प॒व॒मान॑योः स्प॒राणि॑ पञ्च च ॥ 4 ॥

अप्रतिष्ठां वा ए॒ते गच्छन्ति॑ ।
 येषा॑ग्ं संव॒त्सरेऽना॒प्तेऽथ॑ ।
 ए॒काद॒शिन्या॒प्यते॑ ॥
 वैष्ण॒वं वा॑म॒नमाल॑भन्ते ।
 य॒ज्ञो वै विष्णुः॑ ।
 य॒ज्ञमे॒वाऽऽल॑भन्ते॒ प्रति॑ष्ठित्यै ।
 ऐ॒न्द्रा॒ग्रमाल॑भन्ते ।
 इ॒न्द्रा॒ग्नी वै दे॒वाना॒मया॑तयामानौ ।
 ये ए॒व दे॒वते॒ अया॑तयाम्नी ।
 ते ए॒वाल॑भन्ते ॥ 40 ॥

वै॒श्वदे॒वमाल॑भन्ते ।
 दे॒वता॑ ए॒वाव॑रुन्धते ।
 द्या॒वापृ॒थिव्या॑ धे॒नुमाल॑भन्ते ।
 द्या॒वापृ॒थिव्यो॒रेव॒ प्रति॑तिष्ठन्ति ।
 वा॒यव्यं॑ व॒त्समाल॑भन्ते ।
 वा॒युरे॒वैभ्यो॑ यथाऽऽय॒तना॑द्दे॒वता॒ अव॑रुन्धे ।
 आ॒दि॒त्याम॒विं व॒शामाल॑भन्ते ।
 इ॒यं वा अ॑दि॒तिः ।
 अ॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठन्ति ।
 मै॒त्राव॒रु॒णीमाल॑भन्ते ॥ 41 ॥

मि॒त्रेणै॒व य॒ज्ञस्य॒ स्वि॑ष्ट॒ग्ं श॑मयन्ति ।
 वरु॑णेन॒ दुरि॑ष्टम् ।
 प्रा॒जाप॒त्यं तू॒परं॑ म॒हाव्र॑त आल॑भन्ते ।
 प्रा॒जाप॒त्योऽति॑ग्राह्यो गृह्यते ।
 अह॑रे॒व रू॒पेण॒ सम॑र्धयन्ति ।
 अथो॒ अह्ं ए॒वैष ब॒लिर्ह्य॑ते ।
 आ॒ग्नेय॑माल॑भन्ते॒ प्रति॒ प्रज्ञा॑त्यै ।
 अ॒जपे॒त्वान् वा ए॒ते पूर्वे॑र्मासै॒रवरु॑न्धते ।
 यदे॒ते ग॒व्याः प॒शव॑ आल॒भ्यन्ते॑ ।
 उ॒भये॑षां पशू॒नामवरु॑ध्यै ॥ 42 ॥

यदति॑रिक्तामेकाद॒शिनी॑माल॒भैरन् ।
 अप्रि॑यं भ्रातृ॒व्यम॒भ्यति॑रिच्येत ।
 यद्द्वौ द्वौ प॒शू सम॑स्ये॒युः ।
 कनी॑य॒ आयुः॑ कुर्वीरन् ।
 यदे॒ते ब्राह्म॑णवन्तः प॒शव॑ आल॒भ्यन्ते॑ ।
 नाप्रि॑यं भ्रातृ॒व्यम॒भ्यति॑रिच्येते ।
 न कनी॑य॒ आयुः॑ कुर्वते ॥ 43 ॥

ते ए॒वाल॑भन्ते॒ मैत्रा॑वरु॒णीमाल॑भन्तेऽवरु॑ध्यै स॒प्त च॑ ॥ 5 ॥

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाः सृ॒ष्ट्वा वृ॒त्तोऽश॑यत् ।
 तं दे॒वा भू॒ताना॑ग्ं रसं॒ तेजः॑ स॒म्भृ॑त्य ।

तेनैनमभिषज्यन्।
म॒हान॑वव॒र्तीति॑।
तन्म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम्।
म॒हद्व्र॑तमिति॑।
तन्म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम्।
म॒हतो॑ व्र॒तमिति॑।
तन्म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम्।
प॒ञ्चवि॒गुंशः॑ स्तोमो॑ भवति ॥ 44 ॥

चतु॑र्विगुंशत्यर्धमासः संवत्स॒रः।
यद्वा ए॒तस्मि॑न्संवत्स॒रेऽधि॑ प्राजायत।
तदन्नं॑ पञ्चविगुंशमभवत्।
म॒ध्यतः॑ क्रियते।
म॒ध्यतो॑ ह्यन्नमशितं धिनोति।
अथो॑ मध्यत ए॒व प्र॒जाना॑मूर्ध्नीयते।
अथ॑ यद्वा इ॒दम॑न्ततः क्रियते॑।
तस्मा॑दुदन्ते प्र॒जाः समे॑धन्ते।
अ॒न्ततः॑ क्रियते प्र॒जन॑नायैव।
त्रिवृ॑च्छिरो॑ भवति ॥ 45 ॥

त्रेधा॑ वि॒हित॑गं हि शिरः।
लोमं॑ छुवीरस्थि।

परा॑चा॒ स्तुव॑न्ति।
 तस्मा॑त्त॒त्स॒दृगे॒व।
 न मे॒घतो॑ऽनु॒मेघ॑ति।
 न कृ॒श्यतो॑ऽनु॒ कृश्य॑ति।
 प॒ञ्चद॒शो॑ऽन्यः प॒क्षो भ॑वति।
 स॒प्तद॒शो॑ऽन्यः।
 तस्मा॑द्द्वया॒ग्स्य॑न्यतर॒म॒र्धम॑भि॒पर्या॑वर्तन्ते।
 अ॒न्यतर॑तो॒ हि तद्ग॑रीयः क्रि॒यते॑ ॥ 46 ॥

प॒ञ्चवि॒गुंश॑ आ॒त्मा भ॑वति।
 तस्मा॑न्मध्य॒तः प॒शवो॑ वरि॒ष्ठाः।
 ए॒कवि॒गुंशं॑ पु॒च्छ॑म्।
 द्वि॒पदा॑सु॒ स्तुव॑न्ति॒ प्रति॑ष्ठित्यै।
 सर्वे॑ण स॒ह स्तु॑वन्ति।
 सर्वे॑ण॒ ह्या॑त्मना॑ऽऽत्म॒न्वी।
 स॒होत्प॑तन्ति।
 एकै॑का॒मुच्छि॑गुंषन्ति।
 आ॒त्मन् ह्य॑ङ्गानि॒ ब॒द्धानि॑।
 न वा ए॒तेन॒ सर्वः॑ पु॒रुषः॑ ॥ 47 ॥

यद्वि॒त इ॑तो॒ लोमा॑नि॒ द॒तो न॒खान्।
 प॒रि॒मादः॑ क्रियन्ते।

तान्ये॒व तेन॒ प्रत्यु॑प्यन्ते।
 औदु॑म्बर॒स्तल्पो॑ भवति।
 ऊर्वा॑ अन्न॑मुदुम्बरः॑।
 ऊर्ज॑ ए॒वान्नाद्य॒स्याव॑रुध्यै।
 यस्य॑ तल्प॒सद्य॑मन॑भिजित॒ग्ग् स्यात्।
 स दे॒वाना॑गुं साम्य॑क्षे।
 तल्प॒सद्य॑म॒भिज॑यानीति॒ तल्प॑मा॒रुह्यो॑द्गायेत्।
 तल्प॒सद्य॑मे॒वाभि॑जयति ॥ 48 ॥

यस्य॑ तल्प॒सद्य॑म॒भिज॑त॒ग्ग् स्यात्।
 स दे॒वाना॑गुं साम्य॑क्षे।
 तल्प॒सद्य॑ मा॒ परा॑जे॒षीति॒ तल्प॑मा॒रुह्यो॑द्गायेत्।
 न तल्प॒सद्य॑ परा॑जयते।
 प्लेङ्खे॑ शग्॑सति।
 महो॑ वै प्लेङ्खः॑।
 मह॑स ए॒वान्नाद्य॒स्याव॑रुध्यै।
 दे॒वा॒सुराः॑ संय॑त्ता आसन्।
 त आ॑दित्ये॒ व्याय॑च्छन्त।
 तं दे॒वाः सम॑जयन् ॥ 49 ॥

ब्रा॒ह्म॒णश्च॑ शू॒द्रश्च॑ चर्म॒कर्ते॑ व्याय॑च्छेते।
 दै॒व्यो॒ वै वर्णो॑ ब्रा॒ह्म॒णः।

अ॒सुर्यः॑ शू॒द्रः।
इ॒मेऽरा॑त्सुरि॒मे सु॑भू॒तम॑क्र॒न्नित्य॑न्य॒तरो॑ ब्रूयात्।
इ॒म उ॑द्वासीका॒रिणं॑ इ॒मे दु॑र्भू॒तम॑क्र॒न्नित्य॑न्य॒तरः॑।
यदे॒वैषाग्ं॑ सु॒कृतं॑ या रा॒द्धिः।
तद॑न्य॒तरो॑ऽभि॒श्री॑णाति।
यदे॒वैषां॑ दु॒ष्कृतं॑ याऽरा॒द्धिः।
तद॑न्य॒तरो॑ऽप॑हन्ति।
ब्रा॒ह्मणः॑ सज्ज॑यति।
अ॒मुमे॒वादि॒त्यं भ्रातृ॑व्यस्य॒ सं वि॑न्दन्ते ॥ 50 ॥

भ॒वति॑ भ॒वति॑ क्रि॒यते॑ पु॒रुषो॑
ज॒यत्य॑ज॒यञ्ज॑यत्ये॒कं च ॥ 6 ॥

उ॒द्ध॒न्यमा॑नं॒ नवै॑तानि॒ सन्त॑तिरेकवि॒गंश॑
ए॒षोऽप्र॑तिष्ठां प्र॒जाप॑तिर्वृ॒त्तष्व॑ट् ॥ 6 ॥

उ॒द्ध॒न्यमा॑नं॒ शोचि॑ष्केशोऽग्ने॑ स॒पत्नान॑तिग्रा॒ह्या
वैश्व॑दे॒वमाल॑भन्ते पञ्चा॒शत् ॥ 50 ॥

उ॒द्ध॒न्यमा॑नं॒ सं वि॑न्दन्ते ॥

॥ हरिः ओ(३)म् ॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥